

Dům zemědělské osvěty – budova z holandské režné cihly ve Slezské ulici v Praze na Vinohradech, těsně před náměstím Míru. Mnoho lidí tuto budovu z červených cihel dobře zná od vidění, aniž tuší, kdo je jejím duchovním otcem, kdo ji vyprojektoval a co za svými zdi skrývá.

Dne 28. října 1926, v den národního svátku, u příležitosti prvního výročního valného shromáždění Československé akademie zemědělské (dále též ČAZ) a při předávání Domu zemědělské osvěty do užívání veřejnosti, pronesl ministr školství, pozdější ministr zemědělství a dlouholetý předseda ČAZ dr. Milan Hodža v této budově tato památná slova: „V budově této nebude velkopanských zábav, ani okázalosti: tato budova jest posvěcena práci. Celá slouží osvětě a jest všestranně a dokonale využitkována. Vedle studoven pro badatele zemědělské vědy naleznete zde vyšší zemědělskou družstevní školu, naleznete zde knihovnu a čítárnu pro studium nejen pražských, ale i ostatních zemědělských intelektuálů, a dále Zemědělskou akademii. V celé budově zemědělské osvěty naleznete krásnou syntési teorie, praxe a všeho toho, čím dýchá, čím živo jest moderní zemědělství.“

Podívejme se trochu blíže na to, co se v její budově po 80 let odehrávalo

Zakladatel Domu zemědělské osvěty a jeho architekt

Dům zemědělské osvěty (dále též DZO) je spojen se dvěma jmény. Ač jeden je veřejnosti velmi dobře znám, o tom druhém vědí většinou jen zemědělští historikové. Přitom Ing. dr. Edvard Reich je spoluzakladatel a hybnou pákou Československé akademie zemědělské, organizátorem zemědělského poradenství a duchovním otcem a zakladatelem Domu zemědělské osvěty. Byl to on, kdo jeho vyprojektování a vlastní výstavbu svěřil do ruku v té době již renomovanému architektovi. Josef Gočár vtiskl DZO opravdu nezaměnitelnou tvář, neboť se pro budovu v Praze na Vinohradech¹ inspiroval holandskou a německou architekturou a současně ji přiblížil italské středozemní architektuře. Na to, proč je DZO nejméně známou Gočárovou pražskou veřejnou stavbou, však zatím nikdo nenašel vysvětlení.

Plán na vybudování Domu zemědělské osvěty, nejsmělejší počín Edvarda Reicha, začal dostávat podobu v roce 1923. Na ustavujícím valném shromáždění Československé akademie zemědělské dne 28. prosince 1924 byl již součástí Reichova programu. Když Edvard Reich začal o vybudování DZO uvažovat, měl již promyšleno, co vše by se zde pro povznesení českého zemědělství mělo odehrávat. Vybudování centra zemědělského školství, osvěty a pokroku podpořil tehdejší ministr zemědělství dr. Milan Hodža

¹ Pro Dům zemědělské osvěty se podařilo Československé akademii zemědělské, resp. Edvardu Reichovi získat pozemky na Vinohradech, kde rovněž bydlel. Z jeho vily v dnešní Benešovské ulici to je na náměstí Míru zhruba 20 minut pěšky. Je zajímavé, že z vily organizátora zemědělského pokroku je nanejvýš pět minut pěšky k vile dvou českých velikánů, kteří se rovněž zabývali praktickou činností, ale i popularizací jedné z oblastí zemědělské činnosti, a to zahradničením. Určitě již víte, že mám na mysli bratry Karla a Josefa Čapky. Byl to zejména Karel Čapek, který se významně zasloužil o propagaci zahradničení svou půvabnou knížkou Zahradníkův rok. Karel Čapek při psaní svých zahrádkářsky (zahradnický) zaměřených entrefiletů však Ústřední slovanskou zemědělskou knihovnu ve Slezské ulici zřejmě nikdy nenavštívil. A to přesto, že se nachází kousek nad Městským divadlem Královských Vinohrad, s nímž v letech 1921–1923 spojil svoji režisérskou a dramatickou práci. Ze svého bydliště v Úzké ulici (od r. 1947 ul. Bratří Čapků), pod Flórou, chodíval do vnitřní Prahy pěšky, takže Domu zemědělské osvěty, dokončeného v roce 1926 (knihovna pro veřejnost otevřena v roce 1928), si nemohl nevšimnout. Bohužel se tyto dvě události s Karlem Čapkem míjejí o pár let. I když Zahradníkův rok vyšel v roce 1929, jednotlivé sloupky vycházely v Lidových novinách v letech 1925 a 1928.

a rovněž ministerský předseda Antonín Švehla. Před zpřístupněním paláce veřejnosti jej dne 3. července 1926 navštívil prezident T. G. Masaryk, jenž se podrobně zajímal o jeho poslání.

1. Dům zemědělské osvěty – stánek mnoha institucí

Kam jinam než do DZO mohla přijít Zemědělská ústředna filmů a diapositivů, zřízená Ministerstvem zemědělství v roce 1923, když zde měla své místo zemědělská knihovna. V roce 1927 v DZO vznikla s přispěním Státního ústavu pro opatrování pomůcek pro zemědělské školy v Táboře stálá výstava učebních pomůcek. V roce 1934 se v budově usídlila Zemědělská osvěta, jakési centrum pro spolupráci všech hlavních zemědělských osvětových organizací a institucí s celostátní i zemskou působností. Svě sídlo zde rovněž získal kulturní spolek Svobodné učení selské, který vydával osvětovou literaturu pro venkov

a rovněž Spolek zemědělských inženýrů. V roce 1936 začal v DZO vycházet časopis Zemědělská škola. Útočiště v DZO našli státní inspektoři zemědělského vyučování, byl zde Pedagogický seminář pro kandidáty zemědělského učitelství, od roku 1933 zde sídlila Vyšší zemědělská škola družstevní. Doma zde byla rovněž Československá odbočka Mezinárodní komise pro zemědělské vyučování, zreformovaná v roce 1935 na Pedagogickou společnost zemědělskou. Badatelskou činnost v DZO zastupoval Vědecký ústav pro studium agrárně-politických věd. Pochopitelně zde sídlila i Československá akademie zemědělská.

2. Současnost v Domě zemědělské osvěty – méně organizací s více zaměstnanci

V současné době kromě nově zřízeného Ústavu zemědělské ekonomiky a informací je Dům zemědělské osvěty sídlem Státní veterinární správy ČR, Ministerstva zemědělství ČR – odboru Zemědělská agentura a pozemkový úřad Praha a Státního zemědělského intervenčního fondu Praha. Stojí za zmínku, že zemědělská knihovna od svého založení vždy působila v Domě zemědělské osvěty.

3. Trvalé umístění knihovny v Domě zemědělské osvěty

Přípravné práce na vybudování knihovny, zahájené v roce 1925, byly završeny 11. června 1926 schválením statutu a šesti knihovnických řádů. Toto je oficiální datum založení knihovny. V historii zemědělské knihovny je ještě jedno důležité datum, a to 18. březen 1928. V tento den byla knihovna slavnostně otevřena pro veřejnost.

V prvních dvaceti letech se název Ústřední slovenské zemědělské knihovny a čítárny ČAZ (ÚSZKČ) změnil hned dvakrát, vždy zkrácením jejího názvu: v roce 1928 vypuštěním „čítárny ČAZ“, takže nový název zněl Ústřední slovenská zemědělská knihovna, a o 10 let později, vypuštěním „slovenská“ – existuje „pouhá“ Ústřední zemědělská knihovna.

V době významného úsilí centralizovat veškerý život a jakoukoliv činnost je pamatováno i na zemědělskou knihovnu. Její název se v roce 1957 změnil na Ústřední zemědělskou a lesnickou knihovnu (ÚZLK).

Do roku 1951 byla knihovna součástí ČAZ - Československé akademie zemědělské. V roce 1956 se knihovna v rámci ČSAZV stává součástí Ústředí vědeckých informací v zemědělství. Nové stanovy ČSAZV začleňují v roce 1959 ÚZLK do tzv. samostatné bilanční jednotky nazvané Kabinety, laboratoře a jiná zařízení. V roce 1961 se knihovna definitivně loučí se zemědělskou akademií, neboť se stává součástí Ústavu vědeckotechnických informací. Jeho název se v roce 1976 změnil – vzniká Ústav vědeckotechnických informací pro zemědělství (ÚVTIZ). V paměti hlavně starší generace dosud přetrvává knihovna jako ÚZLK a celý ústav jako ÚVTIZ.

Dne 1. ledna 1993 vzniká Ústav zemědělských a potravinářských informací (dále též ÚZPI), do něhož paří i knihovna. Od 1. července 2008 je Zemědělská a potravinářská

knihovna součástí nově zřízeného Ústavu zemědělské ekonomiky a informací, který vznikl sloučením Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky a Ústavu zemědělských a potravinářských informací.

Převzít fondy není jen tak

Kromě pravidelných nákupů, darů a výměny se fondy knihovny začaly rozrůstat přejímáním publikací z rušených spolků, škol a knihoven. Systém včleňování fondů rušených institucí do fondů knihovny však začal způsobovat vzhledem k omezeným personálním možnostem knihovny značné potíže. V roce 1929 bylo nutné přijmout opatření, jímž se omezil nákup knih a pozornost se zaměřila na nezpracované fondy. Ani to však nijak významně nepomohlo, neboť přejímání fondů i nadále pokračovalo.

Mezi nejvýznamnější z převzatých knihoven patří fondy knihovny České zemědělské rady, Zahradnické knihovny, Knihovny výzkumných ústavů zemědělských v Praze-Dejvicích², Ústřední knihovny Jednotného svazu českých zemědělců a Potravinářské knihovny. Převzaty byly rovněž fondy knihovny Všezahradnického musea (1926–1928), Ústřední jednoty hospodářských družstev (1928–1936), Vyšší družstevní zemědělské školy (1928–1936), Státního pedagogického semináře (1930–1940), Zemědělského rozhlasu (1937–1940), Českomoravských podniků tiskařských a vydavatelských v Praze (1927–1944) a Hedvábnické knihovny (1928–1940). Ani později přejímání nepřestalo: knihovna Ruského institutu zemědělského družstevnictví (1932–1950), Inspektorská knihovna Ministerstva zemědělství – Státních inspektorů zemědělských škol (1926–1951), Československé matice lesnické (1927–1950) a Myslivecké společnosti (1957), Českého spolku pro zvelebování zahradnictví a Spolku zemědělských inženýrů. Jeden z posledních přírůstků pochází z Ústřední potravinářské knihovny. Ta byla v padesátých letech minulého století založena na tehdejší Ministerstvu potravinářského průmyslu. V roce 1996 čítal fond knihovny, od roku 1965 nazývané Ústřední potravinářská knihovna, cca 60 000 knihovních jednotek, z toho cca 27 000 periodik. V té době knihovna pravidelně odebírala přes 500 titulů domácích a zahraničních časopisů, roční přírůstek činil 1200 svazků, z toho kolem 400 knih. V roce 1993, sloučením tehdejšího Ústavu vědeckotechnických informací pro zemědělství a STI, vzniká Ústav zemědělských a potravinářských informací. Až do roku 2000 tak vedle sebe existovaly dvě knihovny. Po jejich spojení proběhla v roce 2002 u MK ČR píeregistrace knihovny na knihovnu ÚZPI. Současný název knihovny je Zemědělská a potravinářská knihovna.

Posledním převzatým fondem byla v roce 2001 knihovna zrušeného Institutu výchovy a vzdělávání MZe ČR a letos knihovna Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky.

I v současné době je včleňování převzatých fondů do fondů knihovny spojeno s nemalými potížemi. Navíc starost o historický fond stojí nemalé finanční prostředky. Na druhou stranu je však možné se chlubit historickým fondem knihovny Zemědělské rady pro Království české, jež čítá cca 25 000 svazků. Ve svých fondech má knihovna pět děl ze 16. století, sedmáct titulů ze 17. století a kolem 1100 titulů z 18. století. Nejstarší tiskem ve fondu je německá publikace Hieronyma Bocka *Kreütterbuch*: darin unterscheidt, Namen vnnd Würckung der Krütter, Stauden, Hecken vnnd Beumen (Herbář: rozeznávání, názvy a působení bylin, trvalek, keřů a stromů), vydaná v roce 1556 ve Štrasburku. Staročeský překlad *Mattioliho Herbáře*, vydaný Danielem Adamem z Veleslavína, pochází z roku 1562, resp. 1596, *Georgica Curiosa* z roku 1682 a publikace *Oeconomus prudens et legalis continuatus* od Francisca Philippa Floriniho z roku 1719. Opravdovou pastvu pro oči a nádhernou podívanou pro milovníky starých ilustrací rostlin a živočichů však skýtá *Bilderbuch zum Nutzen und Vergnügen der Jugend* vydaná kolem roku 1805 ve Vídni či 80 kolorovaných dřevorytů zvířat v publikaci *Naturgeschichte des Tierreichs – Grosser Bilderatlas mit Text für Schule und Haus*.

² V roce 1929 se státní výzkumné ústavy zemědělské přestěhovaly do nové budovy v Praze-Dejvicích (dnes zde sídlí Ústav organické chemie a biochemie AV ČR). Výzkumné ústavy, např. biologický, agropedologický, bioklimatologický, vinařsko-ovocnický, rostlinářský, pro ochranu lesa, mlékařský, biochemický atd., měly v budově k dispozici ústřední knihovnu, jež v té době čítala 5000 svazků. Už tehdy existovaly knihovny jednotlivých ústavů, z nichž nejpočetnější byla knihovna ústavů pro rostlinnou výrobu. Celkem bylo ve všech ústavních knihovnách i v knihovně ústřední kolem 15 000 svazků. Ústavům v té době docházelo 252 zahraničních a 190 československých časopisů.

Trochu statistiky

Původně byly knihy a časopisy pro připravovanou zemědělskou knihovnu dočasně umístěny ve Státním agrárním archivu a v prostorách Strahovského kláštera. V roce 1926 docházelo do knihovny 99 domácích časopisů a 61 časopisů zahraničních. V roce 1927 bylo v knihovně k dispozici 642 časopisů, z nichž 389 bylo zahraničních: 14 z Anglie, 18 z Itálie, 30 z Německa, 27 z Polska, 17 z Rakouska, 12 z Rumunska, 60 z Ruska, 31 z SHS (Království Srbů, Chorvatů a Slovinců), 15 ze Švýcarska, 66 z USA, 28 z Kanady. Časopisy se získávaly koupí, ale i výměnou v rámci stále se rozšiřujícího okruhu států a institucí, s nimiž ČAZ navazovala kontakty. V roce 1933 bylo v knihovně evidováno 100 000 svazků odborné literatury, v roce 1949 to bylo více než 200 000 svazků. Část fondů proto byla uskladněna v depozitářích mimo Prahu: v Dobřichovicích, Encovanech, Souticích a Mstěticích, Zdibech a Chudenicích. V roce 1996 měla knihovna pět mimopražských depozitářů. V polovině října 2000 byl knihovně konečně předán k užívání sklad v Kojeticích. V současné době je podle počtu svazků Zemědělská a potravinářská knihovna třetí největší knihovnou na světě, uchovává cca 1,1 mil. svazků.

4. Významní zemědělstí knihovníci

Za vznikem Zemědělské knihovny stojí osobnosti spojené s Domem zemědělské osvěty a Československé akademie zemědělské. Jak jsem již uvedl, hlavním iniciátorem byl zejména Edvard Reich. Realizace jeho záměrů se pak ujali knihovníci i další význačné osobnosti, které jsou součástí historie každé knihovny.

PhDr. Adolf Ludvík Krejčík (1877–1958)

Jako úředník schwarzenberského archivu v Třeboni pracoval na pořádání archivů schwarzenberského panství. Od roku 1909 do roku 1919 byl úředníkem v Zemském archivu v Brně. Později na Ministerstvu zemědělství organizoval státní péči o zemědělské archivnictví. Od roku 1919 byl ředitelem Státního archivu zemědělského. Po vzniku Československé akademie zemědělské se stal jejím členem, začal budovat Ústřední slovanskou zemědělskou knihovnu a čítárnu ČAZ a byl jejím ředitelem až do roku 1932. Jeho literární práce jsou věnovány především kritice vydání historických pramenů a zemědělskému archivnictví.

Ing. dr. Jan Boštík (1895–1942)

V roce 1931 začal pracovat v Ústřední slovanské zemědělské knihovně ČAZ a od 1. ledna 1932 se stal jejím ředitelem. V době jeho desetiletého působení se knihovna stala největší odbornou zemědělskou knihovnou v Československu. Jan Boštík se věnoval hlavně české zemědělské bibliografii. Přeložil do češtiny „*Třídění věd zemědělských*“ (*Třídění věd zemědělských se zvláštním zřetelem na potřeby české bibliografie. Praha: Česká akademie zemědělská, 1941*), které používal v té době Mezinárodní zemědělský ústav v Římě. Jeho zásluhou začala od roku 1941 vycházet *Česká zemědělská bibliografie*. Působil v redakci časopisu *Zemědělský inženýr*, byl redaktorem Zemědělské knihovny, autorem mnoha článků ve *Věstníku Československé akademie zemědělské*. V roce 1941 se zasloužil o uspořádání ankety o nejčtenější odbornou zemědělskou knihu.

Ing. František Lazecký (1905–1984)

Ředitelem knihovny ÚSZK byl jmenován 1. ledna 1946, ovšem již v roce 1942 byl pověřen organizační a technickou správou knihovny. Do knihovny původně nastoupil ještě jako studující na výpomoc v roce 1926. Věnoval se zejména zemědělské a lesnické bibliografii, v knihovně vybudoval podrobný předmětový katalog, přednášel na UK na katedře

knihovnictví a vědeckých informací. Kromě toho, že byl autorem řady odborných a popularizačních prací, věnoval se i krásné literatuře a překladatelství z ruštiny a němčiny. Byl členem Umělecké besedy v Praze a Moravského kola spisovatelů.

Ing. František Čvančara (1889–1967)

Český zemědělský ekonom. V letech 1920–1927 pracoval na Ministerstvu zemědělství jako referent pro vyšší zemědělské školy a od roku 1928 jako inspektor vyšších a speciálních zemědělských škol. V roce 1924 založil Zemědělskou ústřednu filmů a diapozitivů. Byl organizátorem státního pedagogického semináře učitelů zemědělských škol. Roku 1943 byl jmenován předsedou knihovního kuratoria Ústřední zemědělské knihovny ČAZ. Za jeho nejvýznamnější práci je pokládána jeho *Zemědělská výroba v číslech*, která byla poprvé vydána v roce 1948.

Ferdinand Němec (1880–1931)

Pro těžkou nemoc opustil místo středoškolského učitele. V Historickém klubu pracoval na *Bibliografii české historie* (příloha Českého časopisu historického), kterou redigoval Josef Kazimour. Na počátku roku 1920 pracoval v Československém zemědělském muzeu, Ústavu pro studium a povznesení venkova. Počátkem roku 1926 začal pracovat v Ústřední slovanské zemědělské knihovně a čítárně ČAZ. Ferdinand Němec se celý život věnoval bibliografii. Jeho zásluhou začaly ve Věstníku ČAZ vycházet seznamy přírůstků knihovny.

Ing. dr. techn. Jan Bohumil Tauber, DrSc. (1906–1976)

V knihovně státních výzkumných ústavů zemědělských pracoval nejprve jako účetní, později jako knihovník. Na FF UK vystudoval sociologii, srovnávací literaturu a knihovnictví. Poté vystudoval Vysokou školu zemědělského a lesního inženýrství. Jako knihovník napsal práce *Bibliografie čs. zemědělské literatury od poloviny minulého století do třicátých let tohoto století* a *Bibliografie zemědělského výzkumnictví a školství*. Před 2. světovou válkou studoval v USA sociologii a ekonomiku. Po roce 1947 byl jmenován ředitelem Ústavu pro mezinárodní spolupráci v zemědělství a lesnictví. Současně byl generálním sekretářem Čs. výboru pro mezinárodní spolupráci v zemědělství a lesnictví při FAO. V letech 1945–1947 byl tajemníkem Spolku posluchačů zemědělského inženýrství. Byl dopisujícím členem Čs. akademie zemědělských věd, vedoucím katedry sociologie venkova na Vysoké škole zemědělské v Praze. Pod pseudonymem Ivan Holub publikoval vědecké práce z oboru zemědělská ekonomika a sociologie venkova.

5. 0 některých službách poskytovaných knihovnou

Výpůjční služby

V knihovně se v roce 2007 zaregistrovalo 2205 uživatelů, z nichž 1456 uživatelů si registraci prodloužilo a 749 uživatelů bylo zaregistrováno nově. Z registrovaných uživatelů za rok 2007 je 1766 studentů, což je 80 % registrovaných uživatelů, 92 zaměstnanců ÚZPI a MZe a 347 uživatelů je z široké veřejnosti. V průběhu roku 2007 bylo realizováno 55 347 výpůjček knihovních jednotek, z toho 26 042 výpůjček (absenčních i prezenčních) přes výpůjční protokol ze skladů, 10 800 výpůjček z volného výběru studovny a 18 505 výpůjček v rámci cirkulační služby a služby Current Contents.

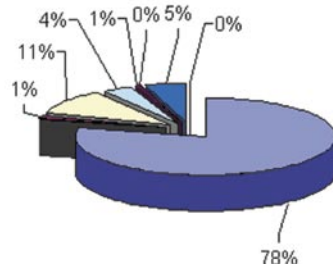
Struktura uživatelů

V r. 2007 začala ZPK poskytovat meziknihovní služby prostřednictvím kooperačního systému Souborného katalogu ČR, který umožňuje elektronické objednávání výpůjček z fondů jiných českých knihoven pro uživatele ZPK a elektronické přijímání objednávek na výpůjčky z fondu ZPK z jiných českých knihoven. Prostřednictvím MVS bylo vyřízeno 143 požadavků z jiných českých knihoven a pro uživatele ZPK bylo kladně vyřízeno 39 požadavků formou výpůjček a kopií z jiných knihoven ČR.

Knihovna zprostředkovává přístup k plnotextovým elektronickým časopisům, některým pouze ve studovně. Knihovna odebírá v papírové formě cca 550 titulů odborných zemědělských a potravinářských časopisů.

Ve studovně bylo v r. 2007 zhotoveno 17 397 kopií. V rámci IRS bylo zhotoveno 4736 kopií. Pro 27 objednavatelů tištěné formy služby Current Contents bylo zhotoveno a rozesláno 7817 kopií obsahů časopiseckých článků a 24 447 kopií článků vybraných uživatelů na základě těchto obsahů.

Služba dodávky dokumentů elektronickou cestou je realizována prostřednictvím kooperačního systému VPK (Virtuální polytechnická knihovna). Výhodou systému je objednání a doručení kopií elektronickou cestou, aniž by uživatel musel fyzicky navštívit knihovnu. Kopie jsou dodány uživateli do 72 hod. od objednání. V r. 2007 poskytla ZPK prostřednictvím tohoto systému 27 938 kopií, a tím se stala 2. největším dodavatelem elektronických kopií v ČR.

Referenční služby a Infopult

Referenční služby jsou poskytovány ve studovně nebo prostřednictvím kooperačního systému „Ptejte se knihovny“ a systému Infopult.

Významným zdrojem informací pro tazatele z různých oborů zemědělství a potravinářství se stala referenční a informační služba zvaná Infopult.

Většina referenčních dotazů byla zodpovídána pracovníky knihovny přímo ve studovně, odborné otázky vyžadující obsáhlejší odpovědi byly postoupeny interním a externím odborným poradcům. V roce 2007 bylo zodpovězeno 1689 dotazů.

Dotazy na Infopult v roce 2007

Obor	Web	E-mail	Telefon, fax, písemně	Osobně	Celkem
Rostlinná výroba a ochrana rostlin	36	4	8	15	63
Živočišná výroba, welfare zvířat, veterinářství	17	0	0	12	29
Lesnictví, rybářství	1	0	0	6	7
Zemědělská technika a stavby	6	0	1	7	14
Zemědělství všeobecně	17	0	1	6	24
Evropská unie	2	1	0	1	4
Potravinářství a bezpečnost potravin	107	29	2	8	146
Zemědělská ekonomika a politika, legislativa	38	5	3	11	57
Životní prostředí	4	2	1	14	21
Ostatní	11	0	0	0	11
Referenční dotaz	13	26	173	1101	1313
Celkem	252	67	188	1181*	1689

Elektronické informační zdroje

V roce 2007 pokračoval projekt 1N04151 Informační zdroje pro zemědělský a potravinářský výzkum. V současnosti je v rámci grantu zajištěn a kontrolován online přístup ke zdrojům CAB Abstracts a FSTA. V konsorciu jsou kromě Ústavu zemědělských a potravinářských informací, který je nositelem projektu, zapojeny také Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Česká zemědělská univerzita v Praze, Výzkumný ústav potravinářský, Výzkumný ústav rostlinné výroby, Výzkumný ústav veterinárního lékařství, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně a Státní zdravotní ústav. Dostupnost bází je zajišťována na základě IP adres daných institucí.

Z uspořené finančních prostředků vzniklých díky výhodnému měnovému kurzu bylo obnoveno roční předplatné databáze PQ Agricola with Full Text a byla rozšířena databáze CAB Abstracts o databázi plných textů pod názvem CAB Abstracts Plus Collection. Přístup do této kolekce je zajišťován pracovišti ZPK a ostatním členům konsorcia je zpřístupňována prostřednictvím návazných rešeršních a reprografických služeb. Tento způsob využití uspořené finančních prostředků byl odsouhlasen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, poskytovatelem účelové dotace na projekt.

Informace o projektu, jeho propagaci a o bázích jsou dostupné na webových stránkách ZPK. Informace o databázích a odbornou pomoc při jejich využívání poskytují pracovníci Infopultu.

Využívání databází je pravidelně sledováno pomocí statistik, které jsou generované prostřednictvím webových stránek distributora databází, firmy OVID.

Souhrn databází přístupných v knihovně:

Bibliografické oborové databáze: CAB Abstracts, CAB Abstracts Plus, FSTA, AGRIS, ProQuest Agricola Plus Text, Alimenta

Plnotextové databáze: Science Direct – UTL 4 (časopisy vydavatelství Elsevier), EBSCO (Academic Search Complete, Business Source Complete, Master File Premier), ProQuest Agriculture Journals

Elektronická knihovna časopisů (EZB): Elektronické verze individuálně předplacených tištěných časopisů a časopisů získaných v konsorciálních licencích byly v r. 2007 zkatologizovány do kooperačního systému EZB (Elektronická knihovna časopisů). Uživatelé tak získali snadný přístup k předplaceným elektronickým časopisům z jednotného vyhledávacího rozhraní.

E-books: Kolekce obsahuje 20 knih z vydavatelství Wiley.

Centrum pro národní databázi složení potravin

Na jaře 2007 byly přijaty první kroky k zahájení projektu budování databáze složení potravin v České republice. Ústav zemědělských a potravinářských informací, resp. ZPK, byl pověřen zpracováním koncepce projektu a návrhem jeho institucionálního zastřešení. V koncepci jsou uvedeny základní postupy a aktivity nezbytné pro iniciační fázi projektu (zainteresované subjekty, zdroj dat, technologie a SW, zpřístupnění dat, mezinárodní spolupráce, propagace). Projekt realizují dvě instituce: Výzkumný ústav potravinářský Praha se v rámci centra soustředí na experimentální a analytické zajištění projektu. ÚZPI zajistí informační a prezentační služby. Dozor a gesci nad realizací projektu bude vykonávat MZe, Úřad pro potraviny.

Centrum v rámci ZPK poskytuje informační služby o složení potravin na základě informačních zdrojů dostupných v ZPK, příp. získaných pomocí nutričního SW Alimenta (jde o SW pro výpočet nutričních hodnot potravin). Užitečným výstupem centra byl v r. 2007 projekt výpočtu složení pokrmů podávaných ve školních jídelnách s využitím nutričního SW, který byl realizován ve spolupráci se Společností pro výživu. Celkově bylo vyhodnoceno 680 receptur, data byla publikována v rámci třídílné publikace Receptury

pro školní stravování, vydané společností na podzim 2007. V září 2008 centrum organizačně zajistilo celoevropské setkání expertů na databáze složení potravin sdružených v rámci sítě excellence EuroFIR (European Food Information Resource Network).

6. Nejdůležitější produkty knihovny

Česká zemědělská a potravinářská bibliografie

Česká zemědělská a potravinářská bibliografie je databáze produkovaná knihovnou od roku 1993. Monitoruje články, které byly zveřejněny v českých odborných zemědělských a potravinářských časopisech, a usnadňuje tak jejich vyhledávání široké skupině uživatelů ČZPB (odborníků ze státní správy, z průmyslu, školství, médií i širokému spektru uživatelů z řad spotřebitelské veřejnosti). Základní jednotkou databáze jsou záznamy zahrnující bibliografické údaje (jméno autora/ů, název článku, informace o zdroji), klíčová slova (předmětový popis dokumentu) a většinou i informaci o pracovišti autora v době publikování dokumentu. Záznamy ČZPB jsou vytvářeny z materiálů, které vlastní Zemědělská a potravinářská knihovna. Databáze obsahuje přes 104 000 záznamů s ročním přírůstkem přes 7000 záznamů tematicky zaměřených podle oblasti odpovídající profilu ZPK. Záznamy jsou věcně indexovány pomocí mezinárodního zemědělského tezauru AGROVOC.

Webové stránky

Jednou z nejdůležitějších webových stránek z oblasti zemědělství a potravinářství jsou kromě webové stránky knihovny (www.knihovna.uzpi.cz) webové stránky Agronavigátor. Ty přinášejí v češtině výtahy článků uveřejněných v zahraničních časopisech a na odborných internetových stránkách. Studijní oddělení knihovny, v němž pracují zemědělství a potravinářští odborníci, sleduje světové vývojové trendy a zpracovává rovněž monotematické studie a přehledy. Čtenář Agronavigátoru si může články k určitému tématu sám vyhledat nebo pomocí mailinglistu získávat zdarma denně nové příspěvky. Studijní oddělení též redakčně řídí tvorbu Terminologického slovníku a A-Z slovníku bezpečnosti potravin.

Vědecké časopisy ČZV

V oddělení vědeckých časopisů, které je součástí knihovny, bylo v roce 2007 vydáváno 11 lektorovaných vědeckých časopisů, z nichž 4 jsou zařazeny mezi impaktované časopisy Current Contents – Czech Journal of Animal Science, Czech Journal of Food Sciences, Plant, Soil and Environment a Veterinární medicína. Všechny vydávané časopisy jsou od roku 2007 zahrnuty v databázi SCOPUS.

Časopis		
Měsíčník	Dvuměsíčník	Čtvrtletník
Plant, Soil and Environment (CC) CJ of Animal Science (CC-IF) Veterinární medicína (CC-IF) Agricultural Economic Journal of Forest Science	CJ of Food Sciences (CC-IF) Research in Agricultural Engineering Plant Protection Science	CJ of Genetics and Plant Breeding Horticultural Science Soil and Water Research

V roce 2007 byla vytvořena nová webová stránka vědeckých časopisů. Přístup do archivu záznamů a plných textů je přes <http://journals.uzpi.cz/web/index.html>.

7. Výstava k 80. výročí

80. výročí otevření Ústřední slovanské zemědělské knihovny a čítárny ČAZ pro nejširší veřejnost si knihovna připomněla ve dnech 18. až 20. března 2008 výstavou knih AgroPublikace. Slavnostní zahájení výstavy proběhlo za účasti rektora České zemědělské univerzity prof. Jana Hrona, který spolu s předsedou Sdružení knihoven ČR doc. Jaromírem Kubičkem a ředitelem ÚZPI Ing. Josefem Vozkou přestříhl pásku otevírající výstavu. Výstavy se rovněž zúčastnil místopředseda Zemědělského výboru PSP ČR Ing. Ladislav Skopal. Dne 18. března se v Domě zemědělské osvěty odehrála Valná hromada Sdružení knihoven České republiky a na vernisáž výstavy dorazili další kolegyně a kolegové z pražských i mimopražských knihoven. Výstava AgroPublikace byla součástí 11. ročníku celostátního projektu Březen – měsíc internetu.

Publikace z různých oborů zemědělství a potravinářství, např. z oblasti pedologie a ochrany půd, lesnictví, myslivosti, živočišné výroby, zemědělské techniky, zemědělské ekonomiky, ekologického zemědělství, ochrany rostlin, pivovarnictví a sladařství, výživy člověka či bezpečnosti potravin, na výstavě představilo celkem 14 vydavatelství. Pět vystavovatelů byly veřejné výzkumné instituce a dalších pět organizace zřízené Ministerstvem zemědělství, jeden vystavovatel byl soukromý výzkumný ústav. Představily se dvě významné zemědělské univerzity a profesionální vydavatelství Profi Press, jež bylo zároveň mediálním partnerem výstavy.

Po tři dny byly k vidění rovněž staré tisky ze 16. a 17. století a unikátní staré zemědělské a hospodářské učebnice z poloviny 19. století a začátku 20. století, které má Zemědělská a potravinářská knihovna ve svých fondech. Návštěvníci tak mohli obdivovat některé staré tisky, např. Mattioliho Herbář, Kreütterbuch od Hieronyma Bocka a mnohé nádherné obrazové publikace květin a zvířat.

Ve spolupráci se Studijním a informačním centrem České zemědělské univerzity došlo k naskenování prvního historického tisku, a to Mattioliho Herbáře z roku 1562.

8. ÚZEÍ

V průběhu prvního pololetí 2008 se v souvislosti s vytvořením nové organizace – Ústavu zemědělské ekonomiky a informací – diskutovalo o tom, zda Zemědělskou knihovnu zachovat, zda ji spojit s jinou resortní knihovnou či snad převést do jiného resortu.

V roce 2007 knihovna vypracovala koncepci rozvoje knihovnických a informačních služeb pro celý zemědělský resort. V prostředí českých knihoven je jakýkoliv materiál týkající se koncepce činnosti konkrétní knihovny, případně knihovnictví jednoho oboru, základním dokumentem umožňujícím zřizovateli knihovny zásadní vzhled do problematiky poskytování knihovnických a informačních služeb. Prvořadým úkolem při zpracování koncepce bylo rozsáhlé statistické zjišťování. K tomu účelu byly vytvořeny dotazníky, jež jsou svým rozsahem natolik obsáhlé, že nebylo možné využít dotazníky jiné. Čerpat bylo možné pouze z některých dotazníků pro oblast veřejných knihoven. Rozsah a hloubka zjišťování byly dány skutečností, že zemědělské knihovnictví nemá pokrytou oblast statistického zjišťování a že poprvé po dlouhé době, ne-li vůbec poprvé, se začala zjišťovat statistická data z činnosti informačních středisek. Proto také musely dotazníky pokrýt veškeré knihovnické činnosti a další související oblasti. Návrh koncepce byl předán k posouzení Ministerstvu zemědělství a měl by být předložen ke schválení poradě ministra. Zásadní přínos zpracované koncepce spočívá v tom, že pro oblast knihovnictví zemědělského resortu vznikl dokument, který je v dějinách našeho zemědělského knihovnictví prvním svého druhu. Doufejme, že se jej podaří uvést do života.

Literatura:

BARTOŠOVÁ, Soňa. *Historie Ústřední zemědělské a lesnické knihovny ve světle literárních pramenů : komentovaná bibliografie*. Matoušková A. Praha : Ústav zemědělských a potravinářských informací, 1998. 525 s. ISBN 80-86153-89-4.

KVÍTEK, Martin, et al. *Dům zemědělské osvěty : sborník příspěvků k 80. výročí otevření Domu zemědělské osvěty*. Martin Kvítek; Martin Kvítek, Radmila Chlebečková; Helena Jiráňová; Jiří Buchta. 1. vyd. Praha : ÚZPI, 2006. 47 s., 16 s. obr. příl. ISBN 80-7271-179-2.

Zemědělská a potravinářská knihovna [online]. 2008 [cit. 2008-06-01]. Dostupný z WWW: www.knihovna.uzpi.cz.

Zpráva o činnosti státních a zemských výzkumných ústavů, stanic a ostatních pokusných objektů zemědělských v Republice československé za rok 1929. Jaroslav Stádník. 1. vyd. Praha : Ministerstvo zemědělství Republiky československé, 1930. 575, 61, 18, 228, 66 s. Výroční zpráva výzkumných ústavů zemědělských RČS; sv. 6.

Zpráva o činnosti ÚZPI za rok 2007. 1. vyd. Praha : ÚZPI, 2008. 73 s.

Plán Domu zemědělské osvěty od architekta Josefa Gočára versus skutečnost z 30. let 20. století a celková rekonstrukce z let 2005–2006 (plakát k výstavě AgroPublikace 2008 u příležitosti 80. výročí otevření Ústřední slovenské zemědělské knihovny pro nejšířší veřejnost)

Katalog Zemědělské a potravinářské knihovny

V katalogizaci knihovny se v 50. letech 20. století vyhledávalo ručně, někdy i s pomocí knihovníků

Číslo knihy	Název	Podtitulek	Formát	Stav	Uloženo
1	Průvodce zemědělskou knihovnou		knihy	ok	1950
2	Průvodce potravinářskou knihovnou		knihy	ok	1950
3	Průvodce zemědělskou a potravinářskou knihovnou		knihy	ok	1950
4	Průvodce zemědělskou a potravinářskou knihovnou		knihy	ok	1950
5	Průvodce zemědělskou a potravinářskou knihovnou		knihy	ok	1950
6	Průvodce zemědělskou a potravinářskou knihovnou		knihy	ok	1950
7	Průvodce zemědělskou a potravinářskou knihovnou		knihy	ok	1950
8	Průvodce zemědělskou a potravinářskou knihovnou		knihy	ok	1950
9	Průvodce zemědělskou a potravinářskou knihovnou		knihy	ok	1950
10	Průvodce zemědělskou a potravinářskou knihovnou		knihy	ok	1950

V online katalogu si dnes uživatelé mohou přes Internet kdykoliv a odkudkoliv vyhledat, příp. rezervovat potřebné dokumenty. Součástí online katalogu je databáze Česká zemědělská a potravinářská bibliografie, v níž si uživatelé mohou vyhledat záznamy úřední z českých odborných zemědělských a potravinářských periodik

V 70. letech 20. století byl jmenový katalog pro pohodlí čtenářů při vyhledávání umístěn do studovny

Práce s katalogy v 50. a 70. letech 20. století versus online katalog
(plakát k výstavě AgroPublikace 2008 u příležitosti 80. výročí otevření Ústřední slovanské zemědělské knihovny pro nejširší veřejnost)

Historické tisky Zemědělské a potravinářské knihovny

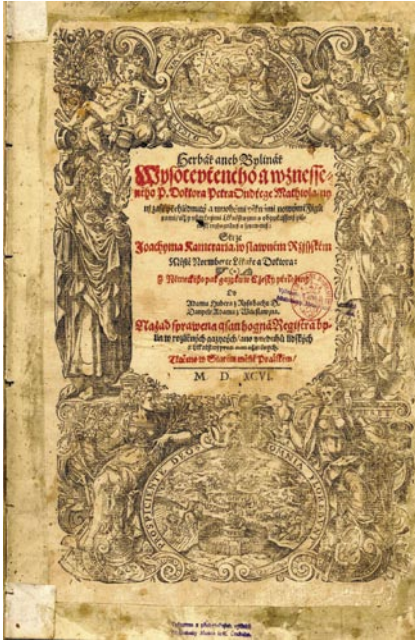
Historickou publikaci Kreütterbuch od Hieronyma Bocka z roku 1556 nebylo možné před restaurováním v roce 2007 prezentovat na veřejnosti

V rámci projektu MK ČR Knihovna 21. století byly v r. 2007 zrestaurovány tři historické tisky ze 16. a jeden ze 17. století, mimo jiné i Kreütterbuch

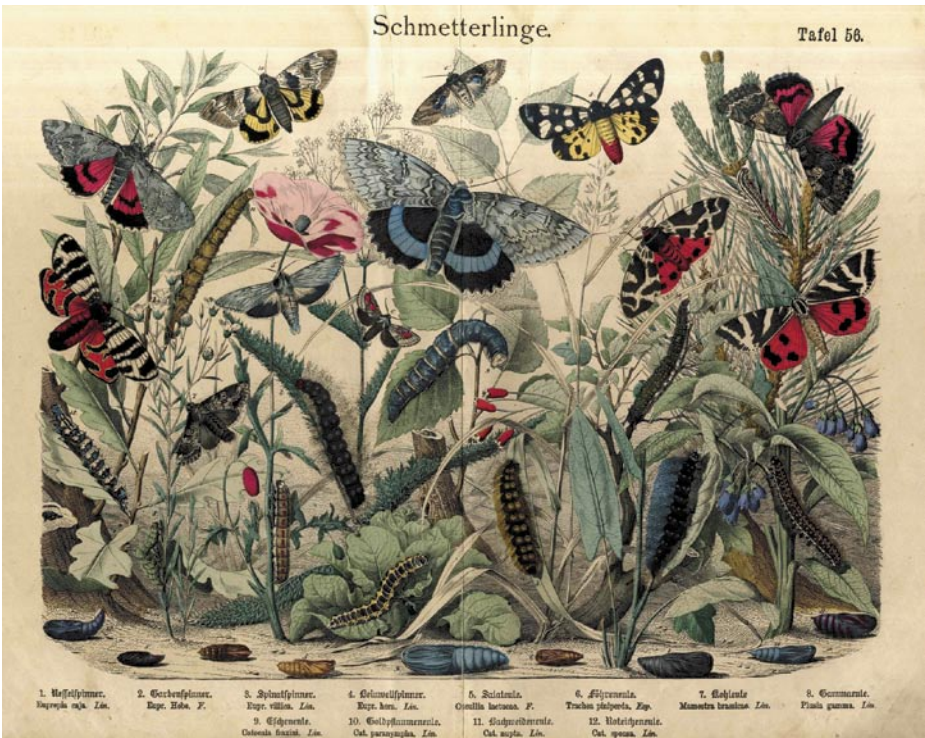
V rámci projektu MK ČR Knihovna 21. století byly v r. 2007 zrestaurovány tři historické tisky ze 16. a jeden ze 17. století, mimo jiné i Kreütterbuch od Hieronyma Bocka z roku 1556
(plakát k výstavě AgroPublikace 2008 u příležitosti 80. výročí otevření Ústřední slovanské zemědělské knihovny pro nejširší veřejnost)

Titulní list publikace **Herbář**
aneb bylinář Pietra Andrea Mattioliho, vydané v roce 1596

Ilustrace konvalinky z publikace **Herbář**
aneb bylinář Pietra Andrea Mattioliho, vydané v roce 1592

Ilustrace motýlů z publikace **Naturgeschichte des Tierreichs**, vydané ve Stuttgartu kolem roku 1790

Ilustrace z publikace Rostlinopis v obrazech od Pavla Jehličky, vydané v roce 1875

Ilustrace savců z publikace Naturgeschichte des Tierreichs, vydané ve Stuttgartu kolem roku 1890

Inventární číslo: 124.

Značka: Z D 1. 124.

KNIHOVNA ČESKÉ ZEMĚLSKÉ RADY V PRAZE.

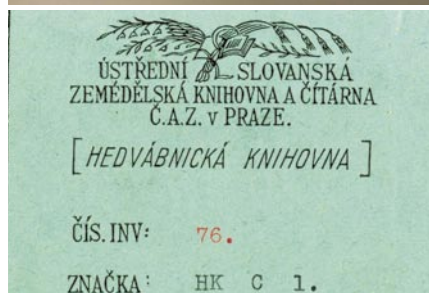
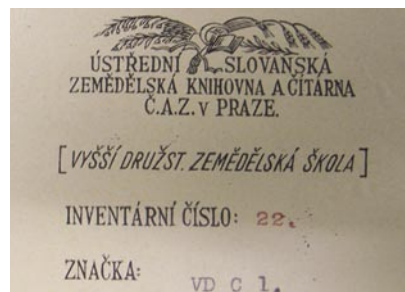
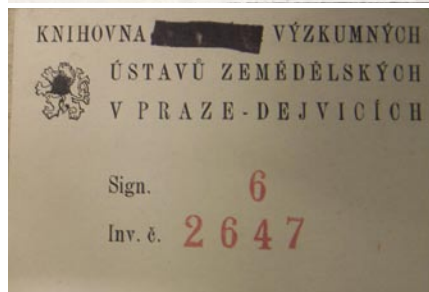
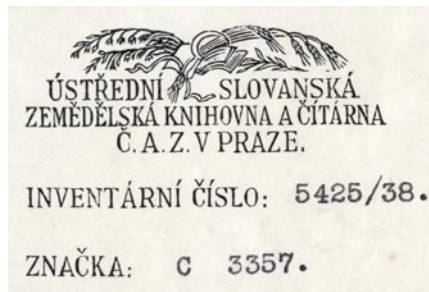
Č.SL. STÁTNÍ ARCHIV ZEMĚĚLSKÝ V PRAZE

KNIHOVNA MINISTERSTVA ZEMĚĚLSTVÍ
I 82

Ex libris v publikacích (převzaté fondy a dary) Zemědělské a potravinářské knihovny

Slavnostního zahájení výstavy AgroPublikace 2008 u příležitosti 80. výročí otevření Ústřední slovanské zemědělské knihovny pro nejširší veřejnost se zúčastnili zemědělské odborníci a ředitelé knihoven. Foto Jiří Minář

Na výstavě AgroPublikace 2008 představila Zemědělská a potravinářská knihovna knihy z různých oborů zemědělství a potravinářství, jež uchovává ve svých fondech. Foto Martin Kvítek

Na výstavě AgroPublikace 2008 ve velkém sále Domu zemědělské osvěty představilo své knihy 14 zemědělských institucí.
Foto Martin Kvítek